

สารบัญ

บทที่ ๑ แนวความคิดพื้นฐานของกระบวนการพิจารณาทางปกครอง

และความเป็นมาของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ๑๕

๑. แนวความคิดพื้นฐานของกระบวนการพิจารณาทางปกครอง ๑๕
๒. ความเป็นมาและวิวัฒนาการของกฎหมายนี้ในต่างประเทศ ๑๖
๓. ความเป็นมาและวิวัฒนาการของกฎหมายนี้ในประเทศไทย ๑๕
 - ๓.๑ พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๕๒๒ ๑๕
 - ๓.๒ การจัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาทางปกครอง ๒๑

บทที่ ๒ ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

พ.ศ. ๒๕๓๕ ๒๕

๑. ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ๒๕
 - ๑.๑ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับกับ “เจ้าหน้าที่” ๒๕
 - ๑.๒ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับกับ “วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง” ตามกฎหมายต่าง ๆ ๒๕
 - ๑.๓ พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานกลางของ “วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง” ตามกฎหมายต่าง ๆ ๓๐
๒. ข้อยกเว้นการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ ๓๕
 - ๒.๑ พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับในกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนด ขั้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งไว้โดยเฉพาะ ๓๕
 - ๒.๒ พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับในกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะ กำหนดมาตรการบังคับทางปกครองไว้โดยเฉพาะ ๓๓
 - ๒.๓ พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับในกรณีที่เป็นองค์กร บางองค์กรหรือการดำเนินการบางประการตามที่มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ๓๕
 - ๒.๔ พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับในกรณีที่เป็นการดำเนินกิจการ หรือหน่วยงานที่มีการกำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา ๕๑

บทที่ ๓	เจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจทำการพิจารณาทางปกครอง	๕๓
๑.	“เจ้าหน้าที่” จะต้องได้รับการแต่งตั้งโดยชอบด้วยกฎหมาย	๕๓
๑.๑	บทบัญญัติของกฎหมาย	๕๔
๑.๒	ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาและคณะกรรมการ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง	๕๔
๒.	“เจ้าหน้าที่” จะต้องเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนั้น	๕๕
๒.๑	บทบัญญัติของกฎหมาย	๕๕
๒.๒	คำอธิบาย	๕๕
๒.๓	ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา	๕๕
๓.	บทบัญญัติเกี่ยวกับ “เจ้าหน้าที่” ที่เป็นคณะกรรมการ	๑๐๑
๓.๑	การแบ่งประเภทของคณะกรรมการ	๑๐๑
๓.๒	การแต่งตั้งและวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการ	๑๐๒
๓.๓	องค์ประชุมและการประชุมของคณะกรรมการ	๑๑๐
๓.๔	บทบัญญัติที่ใช้บังคับกับคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท	๑๑๖
๔.	“เจ้าหน้าที่” และกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการ พิจารณาทางปกครองจะต้องมีความเป็นกลางในเรื่องนั้น	๑๑๘
๔.๑	กรณีถือว่า “เจ้าหน้าที่” หรือกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจ ดำเนินการพิจารณาทางปกครองมีส่วนได้เสีย	๑๑๘
๔.๒	วิธีปฏิบัติเมื่อ “เจ้าหน้าที่” หรือคณะกรรมการที่มีอำนาจ ดำเนินการพิจารณาทางปกครองมีส่วนได้เสีย	๑๔๔
๔.๓	ข้อยกเว้นบทบัญญัติเรื่องความไม่เป็นกลาง	๑๔๖
บทที่ ๔	คู่มือในการทำคำสั่งทางปกครอง	๑๔๕
๑.	บุคคลที่เป็นคู่มือ	๑๔๕
๒.	ความสามารถของคู่มือ	๑๕๐
๓.	การกระทำการโดยตัวแทน	๑๕๓
๓.๑	ตัวแทนของคู่มือรายเดียว	๑๕๓
๓.๒	ตัวแทนร่วมของคู่มือเกิน ๕๐ คน	๑๕๖
บทที่ ๕	การพิจารณาออกคำสั่งทางปกครอง	๑๖๑
๑.	การเริ่มการพิจารณาทางปกครอง	๑๖๑
๒.	หลักในการพิจารณาทางปกครอง	๑๖๒
๒.๑	หลักการไม่ยึดแบบพิธี	๑๖๒

๒.๒	หลักความรวดเร็วและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน	๑๖๒
๒.๓	หลักการใช้ภาษาไทย	๑๖๖
๒.๔	หลักการพิสูจน์ความจริงและการควบคุมดูแลการพิจารณา โดยเจ้าหน้าที่	๑๖๘
๓.	สิทธิของคู่กรณี	๑๗๐
๓.๑	สิทธิได้รับแจ้งผลกระทบต่อสิทธิ	๑๗๐
๓.๒	สิทธิมีทนายความและที่ปรึกษา	๑๘๔
๓.๓	สิทธิแต่งตั้งผู้ทำการแทน	๑๘๖
๓.๔	สิทธิได้รับคำแนะนำและได้รับแจ้งสิทธิหน้าที่ในกระบวนการพิจารณา	๑๘๖
๓.๕	สิทธิตรวจดูเอกสารของเจ้าหน้าที่	๑๘๘
๓.๖	สิทธิได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว	๑๘๔
๓.๗	สิทธิได้ทราบเหตุผลของคำสั่งทางปกครอง	๑๘๕
๓.๘	สิทธิได้รับแจ้งวิธีการอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครอง	๑๘๘
๔.	รูปแบบของคำสั่งทางปกครอง	๒๐๔
๔.๑	บทบัญญัติของกฎหมาย	๒๐๔
๔.๒	คำอธิบาย	๒๐๗
๕.	การกำหนดเงื่อนไขในคำสั่งทางปกครอง	๒๐๗
๕.๑	บทบัญญัติของกฎหมาย	๒๐๘
๕.๒	คำอธิบาย	๒๑๐
๕.๓	ความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง	๒๑๒
๖.	การแก้ไขข้อบกพร่องในวิธีพิจารณา	๒๑๒
๖.๑	บทบัญญัติของกฎหมาย	๒๑๒
๖.๒	คำอธิบาย	๒๑๓
๖.๓	ความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และคณะกรรมการกฤษฎีกา	๒๑๖
บทที่ ๖	ผลของคำสั่งทางปกครอง	๒๒๕
๑.	การเกิดผลของคำสั่งทางปกครอง	๒๒๕
๑.๑	บทบัญญัติของกฎหมาย	๒๒๕
๑.๒	คำอธิบาย	๒๒๕
๑.๓	ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา	๒๒๕
๒.	การสิ้นผลของคำสั่งทางปกครอง	๒๒๗
๒.๑	บทบัญญัติของกฎหมาย	๒๒๗
๒.๒	คำอธิบาย	๒๒๗

๒.๓ ความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง	๒๒๓
๓. ผลในทางกฎหมายของคำสั่งทางปกครองที่มีความบกพร่อง	๒๓๑
๓.๑ คำสั่งทางปกครองที่ออกมาโดยฝ่าฝืนกฎหมายอย่างรุนแรง หรือผิดพลาดอย่างรุนแรงและความผิดพลาดนั้นเป็น ที่เห็นประจักษ์ชัด	๒๓๓
๓.๒ คำสั่งทางปกครองที่ออกมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ความไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ถึงขนาดรุนแรงและ เห็นประจักษ์ชัด	๒๓๕
๓.๓ คำสั่งทางปกครองที่ออกมาโดยฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการหรือขั้นตอนของประการ	๒๓๕
๓.๔ คำสั่งทางปกครองที่ออกมาโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบ ขั้นตอน หรือวิธีการที่ไม่เป็นสาระสำคัญ	๒๓๕
๓.๕ คำสั่งทางปกครองที่มีข้อผิดพลาดเล็กน้อย	๒๓๕
๓.๖ คำสั่งทางปกครองที่เจ้าหน้าที่มีเจตเจตสทธิในการอุทธรณ์ ได้แย้งไว้ในคำสั่งทางปกครองนั้น	๒๓๖
บทที่ ๗ การเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง	๒๓๖
๑. ข้อพิจารณาเบื้องต้นเกี่ยวกับการลบล้างคำสั่งทางปกครอง	๒๓๖
๑.๑ ผู้มีอำนาจลบล้างคำสั่งทางปกครอง	๒๓๖
๑.๒ ลักษณะของคำสั่งทางปกครองที่อาจลบล้างได้	๒๔๐
๑.๓ การเพิกถอนทั้งหมดและการเพิกถอนบางส่วน	๒๔๑
๑.๔ คำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์กับคำสั่งทางปกครอง ที่ไม่ในประโยชน์	๒๔๓
๑.๕ คุณพินิจที่จะเริ่มการเอง	๒๔๔
๑.๖ กำหนดเวลาที่จะเพิกถอนได้	๒๔๔
๒. การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย	๒๔๕
๒.๑ การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการสร้างภาระแก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง	๒๔๕
๒.๒ การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง	๒๔๕
๓. การยกเลิกคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย	๒๔๖
๓.๑ การยกเลิกคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งไม่เป็นการให้ ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง	๒๔๖

๓.๒ การยกเลิกคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งทางปกครอง	๒๕๐
๔. การเยียวยาประโยชน์ที่เสียหาย	๒๕๓
๔.๑ กรณีการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย	๒๕๓
๔.๒ กรณีการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย	๒๕๔
๕. ความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเกี่ยวกับการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง	๒๕๔

บทที่ ๘ การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ๒๘๓

๑. คำสั่งทางปกครองที่ไม่ต้องอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕	๒๘๓
๑.๑ คำสั่งทางปกครองที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดขึ้นตอนและระยะเวลาอุทธรณ์หรือโต้แย้งไว้โดยเฉพาะแล้ว	๒๘๓
๑.๒ คำสั่งทางปกครองของรัฐมนตรี	๒๘๘
๑.๓ คำสั่งทางปกครองของคณะกรรมการ	๒๘๘
๒. การยื่นอุทธรณ์และกำหนดเวลาอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง	๒๘๕
๒.๑ ผู้ที่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง	๒๘๕
๒.๒ ผู้ที่จะรับอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง	๒๙๐
๒.๓ กำหนดเวลาอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง	๒๙๐
๓. รูปแบบของคำอุทธรณ์	๒๙๐
๔. การพิจารณาอุทธรณ์	๒๙๑
๔.๑ บทบัญญัติของกฎหมาย	๒๙๑
๔.๒ คำอธิบาย	๒๙๓
๕. ผลการพิจารณาอุทธรณ์	๒๙๓
๖. การทูลเกล้าฯ ถวาย	๒๙๔
๗. ความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง	๒๙๔
๘. ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง	๓๒๓
๙. แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง	๓๓๓

บทที่ ๙ การขอให้พิจารณาใหม่ ๓๓๓

๑. บทบัญญัติของกฎหมาย	๓๓๓
๒. คำอธิบาย	๓๓๓

๒.๑	ขั้นตอนการพิจารณาคำขอ	๓๓๘
๒.๒	ขั้นตอนการตรวจสอบเงื่อนไขอำนาจที่ให้มีการพิจารณาใหม่	๓๓๘
๒.๓	ขั้นตอนการพิจารณาตัดสิน	๓๓๘
๓.	ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาและ คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง	๓๓๙
๔.	แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง	๓๔๓

บทที่ ๑๐ การบังคับทางปกครอง..... ๓๔๕

๑.	การบังคับทางปกครองตามกฎหมายเฉพาะ	๓๔๕
๒.	การบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัตินี้	๓๔๕
๒.๑	ขอบเขตของการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัตินี้	๓๔๕
๒.๒	ผู้มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัตินี้	๓๕๘
๒.๓	การบังคับทางปกครองตามคำสั่งที่กำหนดให้ชำระเงิน	๓๖๑
๒.๔	การบังคับทางปกครองตามคำสั่งที่กำหนดให้กระทำ หรือละเว้นกระทำการ	๓๙๖
๒.๕	การอุทธรณ์การบังคับทางปกครอง	๔๐๓

บทที่ ๑๑ ระยะเวลาและอายุความ ๔๐๕

๑.	ระยะเวลา	๔๐๕
๑.๑	บทบัญญัติของกฎหมายและคำอธิบาย	๔๐๕
๑.๒	ความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง	๔๐๗
๒.	อายุความ	๔๑๐
๒.๑	บทบัญญัติของกฎหมาย	๔๑๐
๒.๒	คำอธิบาย	๔๑๑

บทที่ ๑๒ การแจ้ง ๔๑๓

๑.	บทบัญญัติของกฎหมายและคำอธิบาย	๔๑๓
๒.	ความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง	๔๑๕
๓.	แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง	๔๑๙
๓.๑	กรณีที่หนึ่ง	๔๑๙
๓.๒	กรณีที่สอง	๔๑๙

ภาคผนวก	๔๒๑
๑. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕	๔๒๔
๒. กฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕	๔๔๔
๒.๑ กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการรับรองความถูกต้องของคำแปลเป็นภาษาไทยของเอกสารที่เป็นภาษาต่างประเทศ)	๔๔๕
๒.๒ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดกรณียกเว้นที่เจ้าหน้าที่ไม่ต้องแจ้งให้ผู้รับทราบข้อเท็จจริงหรือโต้แย้งก่อนการทำคำสั่งทางปกครอง)	๔๔๖
๒.๓ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบเอกสารที่จำเป็นต้องรู้เพื่อการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของคู่กรณี)	๔๔๘
๒.๔ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์)	๔๕๑
๒.๕ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดให้คำสั่งทางปกครองบางประเภทเป็นคำสั่งทางปกครองที่มีผลเมื่อได้แจ้ง)	๔๕๓
๒.๖ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการยื่นคำคัดค้านเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจพิจารณาทางปกครอง)	๔๕๔
๒.๗ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการยื่นคำคัดค้านกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครอง)	๔๕๖

- ๒.๘ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการมอบอำนาจของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาใช้มาตรการบังคับทางปกครอง) ๔๕๘
- ๒.๙ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สิน) ๔๖๐
- ๒.๑๐ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดจำนวนค่าปรับทางปกครองโดยเจ้าหน้าที่ในแต่ละระดับ) ๔๖๒
- ๒.๑๑ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๔๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดเจ้าพนักงานที่ไปเป็นพยานในการวางหรือปิดหนังสือเพื่อแจ้งคำสั่งทางปกครอง) ๔๖๔
- ๒.๑๒ กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๕ (กำหนดให้การดำเนินการบางประเภทของเจ้าหน้าที่เป็นคำสั่งทางปกครอง) ๔๖๖
๓. ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง คำสั่งทางปกครองที่ต้องระบุเหตุผลไว้ในคำสั่งหรือในเอกสารแนบท้ายคำสั่ง ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๔๓ ๔๖๗
๔. ระเบียบคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองว่าด้วยหลักเกณฑ์การให้คำปรึกษา พ.ศ. ๒๕๔๑ ๔๖๘
๕. คำแนะนำของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองที่ ๑/๒๕๔๐ เรื่อง หลักเกณฑ์การแจ้งสิทธิในการอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครอง ๔๗๐